

Motion till riksdagen 2012/13:K282

av **Jan Ertsborn och Gunnar Andrén (FP)**

Utjämningsmandat i kommunalvalen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att ändra vallagen så att uppdelning av kommuner i valkretsar också kräver utjämningsmandat.

Motivering

Enligt vallagen (2005:837) ska riksdagen och landsting/regioner delas in i valkretsar och ha utjämningsmandat. Andelen utjämningsmandat i riksdagen är 12,5 procent och – enligt 4 kap. 12 § vallagen – i landsting/regionen minst 10 procent.

2005 års vallag stadgar:

12 § Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun eller om det för kommunen ska utses minst 51 fullmäktige, ska kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar endast om det finns synnerliga skäl för det.

Antalet röstberättigade ska beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars det år beslutet om valkretsindelning fattas.

En valkrets ska utformas så att den får minst 15 kommunfullmäktige. Den ska ha en sammanhängande gränslinje, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Antalet fullmäktige för hela kommunen ska fördelas så jämnt som möjligt.

13 § Indelningen i valkretsar ska beslutas av kommunfullmäktige senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen ska gälla för första gången. För att gälla ska beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Fel! Okänt namn på

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valkretsar får meddelas senare än som sägs i första stycket.

14 § Samtliga mandat i kommunfullmäktige är fasta mandat.

Om en kommun är indelad i flera valkretsar, ska länsstyrelsen senast den 30 april det år då ordinarie val ska hållas besluta hur många mandat som varje valkrets ska ha. Det ska göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen delas med antalet mandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen.

Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, ska lotten avgöra vilken valkrets som ska få mandatet.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om fördelning av mandat får meddelas senare än som sägs i andra stycket.

15 § Om antalet mandat som en valkrets får enligt 14 § blir mindre än 15, ska antalet ändå bestämmas till 15. Antalet mandat i övriga kretsar ska då jämkas i motsvarande utsträckning. I ett sådant fall ska valkretsindelningen omprövas före nästa val.

Den avgörande formuleringen återfinns i 14 §: ”Samtliga mandat i kommunfullmäktige är fasta mandat.”

Därmed skiljer sig principen om så nära proportionalitet mellan partier som klarat spärrgränsen – i riksdagen 4 procent, i landsting/regioner 3 procent (av avgivna röster) – mellan å ena sidan riksdagsval och landstings/regionval och å andra sidan kommunalval.

Beroende på hur rösterna faller i valkretsarna kan partier med få röster, men i en valkrets, bli välrepresenterat medan partier med fler röster, men fördelade på två eller fler valkretsar, kan bli helt utan mandat eller färre än partier med färre röster.

Lösningen på denna orättvisa har i riksdags- och kommun/regionval lösts genom införande av utjämningsmandat. Det bör göras också i kommunval så att varje röst väger lika tungt.

Genom utjämningsmandat – någon spärr behövs inte – förebyggs också möjligheten att manipulera valresultatet genom olika indelningar i valkretsar. Det handlar ytterst om respekten för den enskilde väljaren.

Regeringen tillsatte den 27 oktober 2011 en parlamentariskt sammansatt kommitté för att göra en översyn av delar av vårt valsysteem. Kommittén fick bland annat i uppdrag att överväga om det bör införas kommunala utjämningsmandat eller om det är möjligt att på andra sätt uppnå en proportionell mandatfördelning i valkretsindelade kommuner. Redovisning ska ske senast den 14 december 2012.

I utredningsarbetet har framkommit att bristen på utjämningsmandat innebär i senaste valet att det i långt mer än hälften av kommunerna blivit en

Fel! Okänt namn på

mandatfördelning, som inte är proportionell mot valresultatet. Detta måste
snarast åtgärdas.

Stockholm den 4 oktober 2012

Jan Ertsborn (FP)

Gunnar Andrén (FP)